IN-NAHLA

TA'

AGOSTINO LEVANZIN.

GAZZETTA TA' CULL GIMGHA BIEX TGHALLEM U TIDDEFENDI IL POPLU.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.

Giebha żeŭġ dac li għaraf ħallat il ħelu ma'l meħtieġ.

108. — 24 ta' SETTEMBRU 1910. — IT-TIELET SENA

FTEHIM.

Hadd ma jista jissieħeb għal ankas minn sena; u jecc ma jgħarrafx lili, b'il mictub, għallankas ħmistax kabel, li ma fi ħsiebux ijġedded, ingħoddu bħala 'msieħeb għa's-sena ta' ŭara. Il ħlas, b'il kuddiem, hu: għal ta'l Belt, ta'l Furjana u ta' Ta's-Sliema ħames xelini f'is-sena u jista jsir b'is-sitt xhur jeŭ b'it-tliet xhur; l-oħrajn ijħallsu, barra minn dan, il posta ucoll. Cull min jissieħeb issa jieħu l-eŭŭel sena li ħarġet b'xejn; min ijsieħbu jieħu "Maħbub ta' Gesù" b'xejn. In-"Naħla" u il "Maħbub ta' Gesù" jinbigħu għand is-Sur ĠANNI CRITIEN, ta' Strada Rjali ta'l Belt, fejn jista jsir il ħlas ta'lgazzetta ucoll. L-ittri għandhom jinbagħtu collha f'Ta's-Sliema, 12, Str: S. Vincenzo.

MISSIERIJIETNA

Jecc hemm tasseŭ bżonn li cull sena f'Malta issir festa u li issir bl-isbaħ u l-aħjar mod li jista jcun, hi dina li tfaccarna f'daŭc il kalbiena missierijietna li ċarċru demmhom biex ħarsu art tŭielidhom u it-tŭemmin imkaddes tagħhom m'il chiefrija ta'n-Nofs Kamar.

Hemm bżonnha għal żeŭġ raġunijiet: l-eŭŭel nett għaliex billi kiegħdin ingħixu taħt il ħacma ta'l Barrani u li ftit għandu fehma tajjba tagħna billi ta' sicŭit ijnigghiżna li aħna *natives*, festa bħal din li turihom jeŭ tfaccarhom li aħna għandna storja glorjusa, li chellna f'iż-żmien nies kalbiena li għarfu jmutu biex jiddefendu pajjishom u ir-Religjon tagħhom, li fi gŭerra li għaġġbet l-Eŭropa collha saħansitra in-nisa ŭreŭ ħila li ma bħala, jagħmlilna tajjeb ħatna magħhom għaliex jerfgħilna ftit gieħna seŭŭa.

Hemm bżonnha ucoll dina il festa għaliex għalina il Maltin tisŭa bħala ċanfira jebsa, u ċanfira f'ŭaktha. Għaliex meta natu dakka ta' għajn ma dŭarna naraŭ malajr chemm tbiddilna bl-icreħ minn dac li chienu missierijietna f'iż-żmienijiet l-imgħoddija. Iċċanfarna li fi klubna l-imħabba vera lejn pajjisna, dic l-imħabba kaŭŭija li tŭassal sa'l għati ta'l ħajju, birdet f'sidirna għal collox u li illum ftit huma daŭc li għadhom juruha ftit ta'l imħabba jecc m'hux għax jakbel lilhom.

Dina il festa timlielna ucoll klubna b'in-nichet għaliex turina li chien tista tgħid collu mitluf dac id-demm collu li ċarċru missierijietna billi li bkajna taħt il ħacma kalila ta'l Cavalieri jeŭ billi għaddejjna taħt daŭc ta'l Franċiżi u ta'l Ingliżi ftit irbaħna u ftit sibna ruħna aħjar għal dic li hi imgiba tajjba magħna.

Natu li illum dina il festa issir biex jitkankal ftit il cummerċ mejjet ta' pajjisna, nafu li in-nies jieħdu sehem biex ijgħaddu iż-żmien u jiddevertu, nafu li ftit huma daŭc li jiġu b'kalbhom magħsura għal daŭc il ħafna Martri Maltin li ċarċru demmhom biex ħelsu, chif fehmu huma, il Malta minn madmad kalil, bla ħniena u bla kima lejn it-tŭemmin tagħna; iżda xi gid ijsir dejjem, għallankas ma ingħaddux ta' klub jebsa li ma ftacarniex actar f'il għamil ta'l għageb tagħhom, għallankas inħammru ftit ŭiċċna li fi tliet mitt sena u nofs tlifna ħafna minn daŭc il virtù li chienu jżejjnu il klubhom.

J'Alla dina il festa billi tfaccarna fl-imgħoddi glorjus tagħna u iċċanfarna għal għamil tagħna ta'l lum tkanklilna klubna biex nitħajjru naħdmu bi ftit ħrara għal dina l-art imkaddsa imxarrba b'id-demm ta' missierijietna. J'Alla l-ismijiet ta' tant Maltin kalbiena jħajjruna li ningħakdu bħal ma għamlu missierijietna biex għalenija inħabircu b'il għakal u scond il-ligi biex nakbżu għa'd-drittijiet tagħna u biex ma inħallux min jirfishomlna actar.

U lejncom ja Martri maħbuba jittajjar it-tifħir sfieki ta' klubna talli għaraftu tħallu għal min jigi ŭarajcom esempju sabiħ ħafna u li ma jmut katt ta' ħila, ta' kaŭŭa u ta' mħabba cbira lejn pajjiscom.

FRAC.

Nhar il Hadd, ŭara nofs in-nhar, f'il Port ta' Marsamxett, għal Festa Nazjonali, sejjrin ijsiru it-tiġrijiet ta'd-dgħajjes u ta'ż-żŭiemel. Il Cumitat sejjer jati ħames liri premju lill ħanut li jcun imżejjen l-aħjar fi Strada Rjali. Nitma li billi ingabret somma ta' flus m'hux ħażin għ'aż-żmien li hu li jirnexxi festa sabiħa ħalli b'hecc natu ftit kima chif jistħokkilhom lill kalbiena missierijietna.

★

Nirringrazzja b'il kalb il Curatur ta'l Muzeŭ, Prof: T. Zammit M.D. ta'r-rapport li għogbu jibgħatli li minnu għaraft li dana il Muzeŭ hu għaddejj ħafna il kuddiem u li fih kiegħdin jinġabru ħafna ħŭejjeġ antichi ta' Malta li huma ta' ħtieġa cbira għal l-istorja tagħna. Min dana ir-rapport nieħdu li scond ma sabu id-Dr: Ashby, is-Sur Peet u is-Sur Zammit minn fuk Cortin sa Hal Saflieni fl-antic chienet belt ŭaħda u li tixbaħ ħafna il bini ta' Haġar Kim. Ma hu xejn ta'l għageb li l-eŭlenin nies li għammru f'pajjisna bħal ma għammru fuk l-art fejn illum ħemm il Birgu u chellhom tempju fejn illum ħemm dic id-daħla baħar li totrok il Birgu minn St. Anġlu li jcollhom belt u tempju ieħor fuk il għolja ta' Cortin. F'Hal Saflieni sabu ħafna għadam u minn dana fehmu li dac il catacombi gie imħaffer biex jidfnu il għadam fih ŭara li jcunu neżżgħuh m'ill-laħam bħal ma chienu jagħmlu f'pajjisi oħra, fosthom Skallija. F'Haġar Kim sabu xi ħŭejjeġ ġodda importanti li bakgħu li is-sajf li gejj għandhom ijħaffru seŭŭa b'it-tama li jsibu ħŭejjeġ ta' importanza cbira. F'il Baħrija sabu xi xakkuf importanti ħafna u f'Għaŭdex kabar punicu b'ħafna muniti u ħŭejjeġ oħra fosthom misluta ta'd-deheb. Il kobra taċ-Ċagħki geŭ imharbta u dac li sabu fihom tkassam u imbigħ. Għandu ragun Il Prof: Zammit li jgħid li hemm bżonn li dina id-draŭŭa ħażina tinkata biex l-antichitajjiet tagħna ma jcomplux jintilfu. *The wanton destruction of invaluable documents of our ancient history is really heart-rending.* Xi ħŭejjeġ oħra interessanti sabu f'Hal Safi, fi Ġnien-is-Sultan u fl-Imdina. F'is-sena l-oħra daħlu il Museŭ fuk is-sitt elef ruħ. Barra m'it 305 liri paghi u spejjes ta'l Museŭ intefku ma't-tliet mija oħra għat-tfittix, tħaffir u biex xtraŭ xi ħŭejjeġ antichi. Il-Prof: Zammit ħareġ ctieb fuk Hal Saflieni bl-istampi interessanti ħafna għal min ijħobb jistudja l-antichitajjiet tagħna.

★

L-actar gazzetta li timxi f'ir-Russja hi dic imsejjħa *Kopeika* li għandha mija u sittin elf imsieħeb; in-*Novie Vremia* tlaħħak sittin elf. B'collox joħorġu 2173 gazzetta, fosthom 69 b'it-tedesc u 4 b'il francis. B'il pollacc joħorġu 218 u il bkija —1650—b'ir-russu.

★

Nitolbu għa'r-ruħ ta's-**Sinjura Micallef** li mietet da'l granet il Furjana mibchija minn cull min chien jafha billi chienet mara tajjba u ħanina ŭisk; u Alla jati is-sabar lil żeŭgħa, lil bintha u l'is-Sur Tanti-Bellotti, żeŭġ bintha, għal dina it-telfa ħarxa li ġarrbu.

★

Ftit ilu certu Censu Caruana *Ta Dora* katel il martu Filomen billi fgaha x'ħin chienet riekda ħdejh f'is-sodda. Dana l-imsejchen chien ilu ftit kabel li ħareġ m'il Manicomju.

★

Għandu ragun *L-Avvenire* li jgħid li ma hux seŭŭa li ħallu joħorġu imgienen m'il Manicomju, allavolja b'il garanzija, kabel ma jcunu fieku seŭŭa, għaliex għad li il garanti jagħmel il għassa collha jiġru id-disgrazzi bħal ma ġara l-Imsida dan l-aħħar. Bħal ma hu ħażin ucoll li jżommu ħemm min hu f'sessih għaliex biss jcun iccnndannat m'il Korti.

★

Ir-«*Risorgimento*» għalak ħamsa u tlietin sena ħajja ! ! Dana hu il gurnal l-actar kadim li għandna u li dejjem b'il curaġġ collu iddefenda id-drittijiet ta'l pajjis. Nixtiekulu ħajja tŭila.

★

Il cbir Edison ivvinta ŭara ħafna taħbit u studju iċ-CINEMATOFONU igifieri Cinematografu jitchellem li fih m'hux biss naraŭ in-nies jiċċakilku iżda ucoll jitchellmu u nisimgħu il ħsejjes ta'l automobili, ta'l platti jinchisru, ta'x-xita u ta' ħŭejjeġ l-oħra collha. X'baka x'jivvintaŭ actar ta'l għageb ?

★

It-Teatru Rjal tagħna sejjer jiftaħ b'it-*Tosca* ta' Puccini.

★

Nifraħ b'il kalb l'is-Sur Camilleri talli sab f'butu dac iċ-curchett b'id-djamanti li chien tilef u li jkum tmienin lira. Is-Sur Camilleri bi ħsiebu il flus ta'l premju jonfokhom ħobż għal fkar. Maħsuba tajjeb ŭisk !

★

F'sena Franza biegħet fuk seba mitt areoplan b'xi elf lira il ŭieħed. Il biċċa il cbira minn daŭna inħadmu fl-istabiliment ta' Bleriot, dac li għadda il Canal minn Franza għal l-Inghilterra. Industrija ġdida u ta' kliegħ il flus.

★

L-inginier ingliż Thornycroft bena bħal lanċa imsejjħa «*Miranda IV*» li griet 40 *knots* cull siegħa—l-akŭa giri li katt sar fuk il baħar minn mindu bdiet in-navigazjon.

★

L-avjatur Weymann b'passiġġier ieħor miegħu tar bl-areoplan minn Parigi għal mitejn u għoxrin chilometru bla ma niżel xejn. Dan hu l-akŭa bogħod bla inżul li sar s'issa f'id-dinja. F'San Pietroburgu żeŭġ avjaturi ŭakgħu m'il għoli u geŭ fuk in-nies. Huma ma gralhom xejn iżda katlu tlieta minn dac li geŭ fukhom. Arrestaŭhom.

★

L-acbar restaŭrant ta'd-dinja hu dac li infetaħ fi Broadway (New York) ma ilux u li jasa sitt elef ruħ.

★

F'Monacu jinxtorbu 570 litru birra f'is-sena cull ras; f'Berlin 200; fl-Inghilterra, 152; f'il Germanja, 125; f'il Belġju, 22; f'ir-Russja 5; fl-Italja, 2; f'id-Danimarca, 104; f'in-Norveġja, 31. F'id-Danimarca jimxtorbu 24 litru spirtu cull ras cull sena; f'in-Norveġja 3 biss.

★

Chemm għandha żmien id-dinja ? scond Frank Wrigglesworth Clarke u George Becker, minn 55 sa 70 miljun snin; scond Lord Kelvin minn 20 sa 40 miljun, scond King u Barus xi 24 miljun; u scond W. J. Sollas xi 150 miljun. Għad li daŭna il għorrief ma jakblux f'il chemm iżda collha jakblu li il ħajja ta'd-dinja hi ta' miljuni ta' snin.

Għa'n - Nisa.

(*Jissocta minn numru ta' kabel.*)

Jiena naf tobba li ma jieħdu xejn, xejn, f'il għaxija ħlief chiccra misħun b'iz-zoccor u jagħmlu seùùa ħafna għaliex cull ctieb li takra fuk is-saħħa, mictubin m'il egħref tobba li studjaù seùùa dina il ħaġa, ma jùiddbucx ħlief biex torkod bl-istoncu ħafif f'il għaxija. Ippruvaù biex taraù chif tibcu tasseù iż-żmien, il flus u l-inqùiet li ħlejtu f'it-tisjir ta' f'il għaxija.

MELA F'IL GHAXIJA L-AHJAR LA TIECLU XEJN JEÙ GHALLANKAS CULU HÙEJJEĠ HFIEF FERM U IL HIN LI SOLTU TAHLU F'IL CCINA AGHMLUH PASSIĠĠATA GHAL SAHHITCOM.

B'dakshecc, billi ma tgħabbux l-istoncu f'il għaxija, ma jfisserx li għandcom tintleù daks korru f'nofs inhar, le, CULL META TIECLU SA TIXBGHU TCUNU GHAMILTU DELITT CONTRA SAHHITCOM. KUMU DEJJEM MINN FUK IL MEJDA BLA MA TCUNU INTLEJTU SA IMNIFSEJCOM bħal ma jagħmlu bosta. Biex tgħix b'saħħtec ma hemmx l-ebda bżonn li tiecol ħafna; chiecu il bniedem jaf chemm ttit ichel għandu bżonn biex ijgħix u jgħix b'saħħtu jibka b'ħalku miftuħ mistagħgeb. Actar minn nofs l-ichel li jittiechel huma flus mormija m'hux biss iżda velenu għa's-saħħa, għaliex dac l-ichel żejjed li nitfgħu fl-istoncu u li l-istoncu ma jistax jiddigerih ijgħaddi fl-imsaren fejn jiffermenta u jnissel ħafna veleni li jidħlu f'id-demm bi ħsara cbira. Għala ùara l-ichel tħoss il ħedla, għala ùara l'ichel tħoss il-lanja u ma jcollocx ħajra għax-xogħol, għala tħoss ugiegħ ta' ras u tagħmel innervi? Taf għala? Għax tcun kiegħed tivvelena ruħec b'il mod. Fl-istoncu għandu biss jidħol ichel chemm dana jiflaħ jiddigerixxi; dac li jidħol żejjed f'loc gid deni biss jagħmel. Meta ùieħed ijħoss li chiel b'iż-żejjed ma hemmx bżonn li jibka jiffanga u jnakkar, u jżid il mustarda u il *pickles* biex joħlok aptit falz sa jintela bħal ngħama. Dana m'hux dnub biss contra is-saħħa iżda contra ir-Reliġjon ucoll għaliex dina, f'il għerf tagħha, tgħodd l-ichel u ix-xorb iż-żejjed bħala nieħed m'il irjus ta'd-dnubiet il mejjta. Mela cull meta tieclu jeù tixorbu actar milli hemm bżonn biex tgħixu tcunu kiegħdin tagħmlu dnub mejjet contra ruħcom u ieħor contra saħħitcom.

Il għaref Ipocrate jgħarrafna li il Grieghi, fi żmienu, ma chienux jieclu ħlief darba ùaħda biss—f'nofs inhar, u għalhecc meta ingħidilcom li ma għanccomx tieclu f'il għaxija ma incunx kiegħda ingħidilcom ħaġa ġdida iżda ħaġa li chienet issir eluf ta' snin ilu. U tagħmlu ħażin ħafna ucoll meta takilbu l-icla bħal ma jagħmlu x'uħud li f'nofs inhar ma jcunux jistgħu jsajjru, imħabba f'ix-xogħol tagħhom u allura jsajjru u jiffangaù f'il għaxija; għaliex l-istoncu jegħja b'dic l-icla u tagħmlulu ħsara u l-agħda tkumu dooncom imsiebaħ. U għallankas meta tieclu xi ħaġa ftit tkila f'il għaxija la tmorrux minnufih torkdu fukha; iżda imxu għallankas elf pass bħal ma chienet tùiddeb il famusa Accademja Salernitana. Haddmu l-ichel kabel torkdu ħalli l-istoncu ma jcunx jirid jagħmel ix-xogħol collu ùaħdu.

(*Jissocta.*)

LUCIJA LEVANZIN INGLOTT.

TLAKKIT MALTI.

(*Jcompli minn numru ta' kabel.*)

ÙIED ŻNUBER hu hecc imsejjaħ għaliex fl-antic chien hemm xi siġar ta'l pin. *Kabar il Għarib* igifieri ta'l pellegrin. Ùied *Bhim* igifieri ta'l bhejjem. *Krajten* tfisser bicċa art żgħira li takbeż fuk il baħar. *Għar Lapsi* hu hecc imsejjaħ għaliex fih chienu jmorru jgħumu ħafna nies għal l-eùùel darba nhar Lapsi. *Għajn Għliem Alla* tfisser ta'l irsir jeù kaddejj t'Alla. *El Kaùs* tfisser «arc.» *Irdum Majjesa* hu hecc imsejjaħ għal għarbi ta' dan l-isem li chien ijgħammar fih. *Ùied Musa* għal xi Saracin ta' dan l-isem. *Ramla ta'l Għoslien*-ta'l għażżieliet. *Għajn Hadid* ta' fejn il Mellieħa, hi hecc imsejjħa għaliex darba sabu hemm minjera ta'l ħadid. *Ta Nakla* igifieri ta'l Palma.

L-IMDINA fl-antic chienet ùisk acbar billi chienet tibka sejjra sa'l Cnisja ta Kasgħa, sa'l Grotta ta' S. Paùl, sa S. Frangisc u sa' taħt il Biċċerija. Is-Saracini chienu ceccnuha chif inhi illum biex jistgħu jiddefenduha aħjar. Ùieħed mi'l bùieb il kodma chien fejn illum hemm il Cunvent ta' S. Frangisc u fejn jidher is-*Seġġu* igifieri xi pedamenti ta's-sùar antichi. Billi f'xi żmien in-nies tagħha chienu collha niżlu lejn il Belt u il Birgu il G. M. Manoel chien ħareġ ordni li cull min ijcun imdejjen u jmur jokgħod fiha min ijcollu jieħu ma jistax għalih. Tistgħu taħsbu chif reġgħet inżegħdet b'in-nies!

IL FAMUS GESÙITA PATRI KIRCHER chien gie Malta fl-1637 fi żmien il G. M. Lascaris.

FL-1494 geù minn Malta imcheċċja l-ilhud collha b'ordni ta's-Sultan Ferdinandu il Cattolicu, bħal ma nakraù fl-atti ta'n-Nutar Gacbu Sabbara.

H'ATTARD ħa l'isem minn familja imnissla minn dac ir-raħal stess li imbagħad għaddiet f'Alicant ta' Skallija fejn għixet b'it-titolu ta' Barunija.

F'IL PESTA TA'L 1676 Hal Safi biss ma giex mimsus billi chif jiħmu bosta hemm l-aħjar arja ta' Malta u minn haùn ħa l-isem.

IL ÙIEDIEN TA'L GHOR igifieri ta'l irsir meħlus; *Taksis ta' Xgħajra* igifieri ir-raba li sena jinħadem u oħra le. *Hal Kadi* tfisser ir-raħal ta'l Imħallef.

IT-TARĠA TA'L PALAZZ TA'L GVERNATUR hi disa t-ixbar actar baxxa minn Putirjal. M'il Palazz għal Putirjal hemm mitejn kasba u mitejn oħra minn haùn għal Capuċcini. H'Attard hu sebgħa u erbgħin xiber ogħla m'it-tarġa ta'l Palazz ta'l Gvernatur.

DARBA META ħaffru fuk il għolja ta' Ghelmus f'Għaùdex sabu id-deheb u il fidda.

IT-TABIB MARCANTONJU AXAK ijgħarratna li fl-antic ma chienet xejn ħaġa cbira li il Maltin ijlaħħku il mitt sena u jsemmi ùieħed li chellu mija u għoxrin u ieħor mija u tlietin u li chienu għadhom b'saħħithom seùùa.

FL-ANTIC f'Malta chienu jiżirgħu in-nir u chienu minnu jakilgħu ħafna flus. Illum tgħid għadu jinżara?

FL-ANTIC cull min f'Malta chien joktol ċaùla u jieħu juri sakajha chienu jatuh sitt ħabbiet. Dana għamluh għaliex chienu jagħmlu ħsara cbira f'ir-raba.

LA VALLETTE

Dana il kalbieni Gran Mastru chien franciż m'il familja għanja u imfaħħra ta'l Parisot. Laħak f'il 21 ta' aŭŭissu 1557, ŭara La Sengle. Kabel chien General ta'x-Xŭieni, Balliju ta' Langò, Gran Cmandatur, Priur ta' S. Gilju u fl-aħħar Logotenent ta' La Sengle.

Meta laħak hu jecc cullħadd feraħ għaliex ħa il ħacma f'idejh Gran Mastru ta' ħila u għani, il Maltin ma ferħu xejn bih għaliex ma chien ijgibhom xejn, u billi daks li chien kalbieni daks hecc ucoll chien kalbu iġgib.

Billi chien ilu jħeŭden żmien cbir biex jibni belt ġdida fuk il għolja ta' Xiberras ħalli jorbot ismu għal dejjem magħha, malli laħak ħaseb fiha; iżda ŭaslitlu l-aħbar ħażina li Soliman chien kiegħed ijħejji flotta kaŭŭija biex jigi jaħbat għalina. Kabbad għalhecc il cullħadd jaħdem sa'n-nisa u it-tfal, rifed is-sŭar ta'l Birgu, żied is-suldati u il kmuħ u ħejja ruħu għa't-takbida ma'l għedeŭŭa ta's-Salib. Iżda Soliman ħarbat Skallija u Minorca u lilna ma messniex u għalhecc La Vallette daŭŭar rasu fukna u beda jaħkarna m'il aħjar li sata b'ħafna ligijiet li ma chellux dritt jagħmilhom.

Fl-1558 biex jeħles minn'na talab li jatuh Corsica għal l-Ordni, iżda ma irnexxielux f'il ħsieb li chellu. Fl-1559 ġriet l-aħbar li Dragut chellu jaħbat għal Għaŭdex u għalhecc imbagħtet hemm il għajnuna li chienet tinħtieġ taħt il ħacma ta'l Cav: Du Fay. Biex ijħarbat lil Dragut il-port ta' Tripli ŭebbel l'is-Sultan ta' Spanja li jmorru jaħbtu għal dic il Belt u dan kal iva. Mija u tlietin bastiment b'ħamsa u għoxrin elf ruħ daħlu f'il port tagħna, iżda attaccaŭ b'il ġarab, u La Vallette cheċċa il Carcarisi collha minn djarhom biex f'lochom, f'sodditħom u bi ħŭejjigħom laka u dar b'il morda. Medina Celi ma'l Cavalieri ħabtu għal Girba u ħaduha iżda billi raġa iffaċċa il mard ix-xŭieni ta'l Ordni daŭŭru denbhom l-haŭn bla ma ħabtu għal Tripli. Pialì resak fuk Malta bi 83 xini u ħataf il Marjanu Santoro biex ħadlu dac li ried minn rasu; iżda La Vallette kabdu taħt idejh u dendlu minn sieku sa miet taħt il Foroċ talli tchellem ma' Pialì. Pialì ħabat għal flotta spanjola ħdejn Girba u taha xebgħa chit tmiss il-ligi.

Ŭara dina ir-rebħa stenna li jaħbtu għal haŭn u għalhecc La Vallette ġabar ix-xjuħ u in-nisa b'it-trabi u tefagħhom Għaŭdex minnhom l-Alla bħal ma chien ġara disa snin kabel meta chienu collha ingarreŭ irsiera. Fl-1562 terremot cbir u tempesta ħarxa għamlulna ħsara cbira. Fl-1563 Dragut ħabat għal Għaŭdex iżda ŭara li kala taptipa daŭŭar denbu u il General ta'x-Xŭieni Del Monte għamel ħafna prejjeż. Tcompliet it-tisŭija ta's-sŭar u sa'l Cavalieri chienu jaħdmu erba siegħat cull jum. Għacches l-Università chemm felaħ u barra milli ħadilha il privileġġi tagħha collha lankas ħalla id-dritt li jiltaka il Cunsill Popolari bla is-sensja tiegħu u dina is-sensja nistgħu ingħidu li ma taha katt; u għabbihom b'it-taxxi.

It-Tabib Matteŭ Callus chiteb l'is-Sultan Filippu ta' Spanja fuk dina il moħkrija, il carti ŭakgħu f'idejn La Vallette u dana għallku f'il misraħ ta'l Birgu bla sentenza xejn, u b'hecc chexchex il Maltin b'il biża u ħadd ma issogra jieħu in-nifs iżjed. Biex ijtaffi ftit il mibegħda li nibtet contra tiegħu f'kalb il Maltin kankal il cummerċ b'it-tunnara, b'is-sajd ta'l kroll, b'is-salini, b'id-dud ta'l ħarir u b'iż-żara ta'l cannamieli. Chien hu ucoll li daħħal il parsott li ħa l-isem minnu (Parisot). F'd'il ħabta il General Gioŭ kabad bi priża is-*Sultana* torca b'ħafna gid fukha u dina ma'l ħafna telfiet l-oħra ħarrxu il Soliman b'mod li ħalef li għandu jitħallas bl-icreħ m'il Cavalieri.

Minn dana li rajna s'issa ftit aħna il Maltin għandna biex niftaħru u għala infaħħru lil Gran Mastru La Vallette billi ħakarna chemm felaħ u rifisna taħt għarkubu agħar milli chiecu conna irsiera toroc; u hu, barra m'il ħila tiegħu, ma chienx ŭarda tfuħ lankas għal l-Ordni billi chien sa esiljat f'Għaŭdex fuk xi ħmerijiet ta' nisa. Cullħadd jaf li miet b'il għalja ta'l meŭt ta's-sabiħa Isabella Buonaccorsi li chien żeŭŭigħa minn butu u li chien katilha żeŭgħa fuk xi għejra, serakha u ħarab. Iżda meta gie bżonn'na u ra il ħila cbira ta' missierijietna u ŭara li ra chemm sŭejnilu b'demmna u b'il ħila tagħna biex rebaħ in-Nofs Kamar tbiddel bħal lejl ma nhar magħna u beda jgibna aħjar, għaliex fehem li aħjar mħabbitna m'il mibegħda tagħna. Chellu bżonn ħaddieħor jaħsibha ucoll bħalu.

L-Assedju il Cbir.

F'it-18 ta' Mejju 1565 il flotta torca feġġet fuk Malta: 193 bastimenti taħt Pialì u armata ta' xi tmienin elf ruħ taħt Mustafà. Bejn Cavalieri u Maltin ma chienx haŭn ħlief 8967 ruħ. Sant'Jermu spara l-eŭŭel tliet tiri—u it-tnejn u għoxrin elf ruħ li chienet tagħmel Malta f'dac iż-żmien intleŭ b'il biża meta fehmu li il Mislem chien ŭasal fukhom. Il flotta torca tat fond f'Għajn Tuffiħa; il General Coupier żammha dejjem taħt għajnejh b'in-nies tiegħu u resak biex ijħares l-Imdina għaliex ħaseb li għaliha sejjer ijcun l-eŭŭel assalt. L-Imdina ħa ħsiebha il Captan Mesquita, il Birgu taħt La Vallette, l-Isla taħt Del Monte, Sant Jermu taħt ix-xŭejjaħ Broglia. Il flotta torca resket f'Marsaxlocc u niżżlet in-nies fl-art. F'il Birgu saret processjoni b'it-talb u priedca m'il Capuċċin Patri Robert D'Evoli biex ħeġġeġ u kaŭŭa kalb cullħadd.

D'Eguaras mar ħabat għa't-Toroc li chienu ġa ħadu iż-Żejtun; tagħna bdeŭ jerġgħu l-ura sa saret taktigħa seŭŭa f'San Anard; tagħna bakgħu jerġgħu l-ura sa geŭ taħt it-tir ta'l Birgu mnejn ħargu 800 oħra għajnuna li bihom ħarbtu it-Toroc li reġgħu l-ura imħarbta huma. It-Toroc ħadu Ħaż-Żabbar ucoll u ħarku u ħarbtu il campanja collha ta' dic ix-xakliba.

F'il 21 it-Toroc bakgħu dieħlin taħt is-sŭar ta'l Birgu u ħadu il Cnisja ta' Sta: Margherita; saret taktigħa ta' sitt siegħat u ma 15 minn tagħna it-Toroc ħalleŭ disa mija mejjtin.

Fl-24 beda in-nar contra Sant'Jermu chif ried Pialì; F'it 30 ŭasal Dragut bi 15 il xini u 1,500 ruħ iżda Don Garzia b'il għajnuna tiegħu ma deherx. Fl-istess jum D'Eguaras ta taptipa l'it-Toroc fejn il Madliena u Luka Briffa ħadilhom l-istandard. Il bombardament contra St. Jermu chien aħrax: seba mitt canunata cull jum u beda jħoss; tagħna chellhom fih 27 canun biss. Meta tilfu ir-revellin bakgħu mejjtin elfejn torc u minn tagħna 20 Cavalier u mitt suldat biss.

Mustafà meta ra li għaddeŭ tmien t-ijiem cumbatt bla ħeda, lejl u nhar, u Sant Jermu ma ŭakax taħt idejhom telgħulu bl-icreħ u f'is-16 ta' Gunju ħabat għalih bl-icreħ bl-art u il baħar. Ŭara sitt siegħat taktiegħ l-actar icreħ il ftit nies tagħna rebħu u Mustafà dakk ir-ritirata. Bakgħu elfejn torc mejjta u dakstant ieħor midruba. Cavalieri mietu sbatax u mija u ħamsin suldat b'mija u tlietin feruti biss. F'il camp ta'l Marsa l-ilma intuscat m'id-Dr: Camillu Bosco chien kiegħed ijħerri imsaren it-Toroc collha u bdeŭ jakgħu gozz gozz morda bla ma jafu b'hiex.

F'it-18 Dragut laktitu dakka ta' gebla u ŭaka għaxi. F'it 22 beda it-tieni assalt u tant mietu Toroc li il ħajjin telgħu fukhom bħal rampa sa geŭ sider ma' sider ma' tagħna li damu jitkatlu magħhom għal sitt siegħat sħaħ, meta tagħna reġgħu rebħu għa't-tieni darba. Tagħna tilfu mitejn, u bosta feruti, fosthom D'Eguaras; iżda it-Toroc tilfu fuk elf ruħ.

Sebaħ lejliet S. Gŭann u it-Toroc taŭ it-tielet attacc iżda tagħna għad li feruti u għajjienin żammeŭ għal erba siegħat ... u billi ma chienx baka ħlief sittin ruħ minn tagħna f-l-aħħar tilfu Sant Jermu. Dragut b'il ferħa miet.

Sant'Jermu intilef ŭara tlieta u tlietin jum assedju allavolja ma chienx imsaŭŭar u imsaħħaħ bħal-lum; ŭara tliet assalti ħorox; ŭara li kala ġo fih fuk għoxrin elf balla, ŭara l-inkerdu tmjen t-elef torc u xi elf u ħames mija minn tagħna.

Mustafà mitluf f'il killa għażel il Cavalieri, ċarrtilhom sdirhom, rifsilhom klubhom u rabathom minn siekhom ma' palì biex b'il meuġ ijmorru il Birgu!

Meta La Vallette lemaħ tiela l-istandard torc fuk Sant'

Jermu beda jisparalu minn Sant' Anġlu bl-irius ta'l irsiera toroc li chellu magħlukin hemm. Żmienijiet ħorox !

La Vallette ūara mar f'il misraħ ta'l Birgu biex ijkaūūi kalb il poplu u meta ra il Maltin b'kalbhom imħeġġ'ġa jaħilfulu li jibgħu jċarċru demmhom ma'l Cavalieri sa l-aħħar feraħ bihom ħafna għaliex beda jara chemm chienu jisūeū u ta' ħila u giegħ-ilhom jagħmlu il ħgejjeġ u il-luminarja.

Mustafà f'is-26 ta' Ġunju bagħat joffri il paci ma ūieħed grieg iżda La Vallette b'il fors ried ijgħallku u ħafirlu b'il patt li jecc jirfes xi ħadd ieħor għal ltiehim jitimgħu il forca. Bagħat massiġġier franciż biex ijgħid lill Cbarat Maltin li hu chellu x'jaksam biss ma'l Cavalieri u li daūna chienu jistgħu jibkgħu jżommu ir-reliġjon tagħhom taħt it-Toroc; iżda tagħna dejjem poplu leali ma darx b'iż-żegħil għad li il La Vallette setgħu jdeūūkuhielu karsa, u bagħtu jūiegbu li jridu jcomplu il għerra. Mustafà collu irrabjat l-agħda assedja l-Isla, u f'il 5 ta' Lulju beda in-nar minn naħħa ta' Cordin. Il Maltin Orlandu Żabbar, Micciolo u Burlò għamlu palizzata biex id-dgħajjes toroc ma jcunux jistgħu jersku lejn l-art.

F'is-7 ta' Lulju daħal Hassan Baxa ta'l Algier bi 28 xini u 2,500 ruħ oħra għajnuna. Garzia bagħat elf u mitejn ruħ għajnuna lil La Vallette. Dan saħan u raġġa il cullħadd lejn Skallija għaliex ried jeū għajnuna seūūa jeū xejn. Mustafà bagħat l-Ispaħi biex ijchissru il palizzata iżda ħafna baħrin bormlisi kabżu fukhom u għamluhom trietak. L-assalt għal l-Isla beda lejliet ta'l Carmnu, iżda il Maltin b'il għajnuna ta'n-nisa u it-tfal tagħhom li xejjru chemm felħu gebel bl-isbandoli u tefgħu ħafna borom b'il katran jixgħel fukhom, rebħu it-taktigħa ta'l Forti S. Michiel. Minn haūn marru jilkgħu il Hassan u il Mustafà li ħabtu għal l-Isla minn naħħa ta' Bormla u ūara taktigħa ħarxa seūūa tagħna rebħu ucoll.

Dina it-«Taktigħa il Cbira ta'l Isla» damet għal sitt siegħat sħaħ u fiha mietu xi 2,500 torc u xi 200 minn tagħna b'42 Cavalier fosthom Federicu bin Garzia. L-Ammirall Monte baka ferut u f'locu daħal Robles. Id-disa bandieri li tiltu it-Toroc ūara nofs inhar tkiegħdu f'San Laūrenz b'il cant ta't-*Te Deum*.

La Vallette ħabrec ūisk f'dan l-Assedju billi għal erba xhur sħaħ katt ma neħħa ħūejjġu minn fuku u dejjem rakad fejn gie gie. Biex ijnakkas il ħluk katlu il clieb u il ktates collha u mellħuhom billi chien beda jinħass il ġuħ u in-nukkas ta'l ilma seūūa.

* * *

Mustafà ūara saħan għal Birgu u minn fuk is-Salvatur beda jispara għal fuk id-djar. La Vallette kabbad l-irsiera toroc ijūakkfu irpar ta'l gebel b'it-tama li Mustafà ma jisparax għal niesu stess. Iżda għal xejn. Enricu Parisot, in-neputi ta' La Vallette, baka mejjet xħin ried jorbot gumna b'il-lejl biex ijġarrfu il pont li chienu ūakkfu it-Toroc contra l-Isla. Ūara taktigħa seūūa tagħna ġabru gismu. L-Inginjier Cassar niżel f'caxxa ma's-sur biex ħa il kies għal ftuħ ta' ambersura f'il sur biex għa't-torri sparaū b'canun u tajjru nofsu fl-arja. Iżda sa l-agħda chien m'il ġdid imūakkaf m'it-Toroc.

Maħmet Bej (żeūġ bint Dragut) ħabat b'elf ruħ għal l-Imdina; iżda ħarget il Cavallerija għalih, kerditlu tmienin ruħ u x'ħin ħarbtitu geġħlitu jaħrab katta bla ħabel l-isfel.

Għaddeū ħmistax il jum bla ma ħeda l-isparar ta't-Toroc contra il Birgu u l-Isla u f'it-2 ta' Aūūissu beda l-assalt il cbir. Għad li it-taktigħa chienet ħarxa tasseū u damu jatu sa' dalam Piali u Mustafà dakkeū l-irtirata. L'agħda it-Toroc reġgħu għamlu tagħhom iżda għal xejn u ūara erba t-ijiem sparar bla ħeda taū assalt kaūūi ieħor. Candlissa, biex ijkaūūilhom kalbhom tala minn ta'l eūūel fuk sellum, iżda balla ta' azzarin xeūlħitu mejjet f'il foss. Difnuh f'il Gżira ta' Marxamxett. F'il ħin li tagħna chienu għejeū għal collox u chienu sejjrin jaktgħu klubhom, il Cavallerija ta'l Imdina niżlet fuk il Camp Torc ta'l Marsa u kattgħet chemm sabet taħt idejha. Alì Burtuk baka mejjet. Daūc li ħarbu ġreū lejn Bormla u kalu li gie Garzia b'ir-rinforz. Pialì u Mustafà tħaūūdu u dakkeū l-irtirata. Tagħna għajjtu b'il kalb « Vittorja ! » u marru cantaū it-*Te Deum* f'S. Laūrenz.

Nhar il festa ta' dana il kaddis Pialì ħabat għal l-Imdina b'5,000 ruħ u Mustafà ta il ħames assalt lill Forti S. Michiel. Pialì ħarbat il Cavallerija ta'l Imdina u raġa l-ura. Robles ūaka mejjet b'azzarinata fi ġbinu.

Nhar Santa Marija Mustafà raġa ħabat għal l-Isla, tilef 800 ruħ u dakk l-irtirata.

L-intiena ta'l cadavri kanklet il mard.

Nhar Santa Liena (18) Pialì ħabat għal Birgu b'4000 ruħ u Mustafà għal l-Isla b'6,000. Bakgħu jatu sa sebaħ. Tagħna rebħu. F'il 21 assalt cbir ieħor. It-Toroc ūaħħlu l-istandard fuk is-sur ta'l Birgu; u ta' Mustafà ūaħħluh fuk is-sur ta' S. Michiel. La Vallette lil tiegħu għamlilhom l-almu, tagħna kattgħulhom l-istandardi u it-Toroc ħarbu. Kabbdu l-assalt għal jumejn sħaħ oħra. Għal xejn ! tagħna rebħu.

Mustafà sab li chien ġa tilef 18,000 minn nies tiegħu, barra m'il morda u il feruti. U daūna il għegubijiet saru B'ELF U HAMES MITT RUH MINN TAGHNA BISS.

F'is-26 Mustafà ressak sur ta'l injam u beda jispara minn fuku. Tagħna ħarbtuh b'il canuni u taūħ in-nar. Cull minn chien fuku jeū tgħaffeġ, jeū inħarak jeū kabeż il baħar biex jintefa.

La Vallette ūakka il pont ta' Sant'Anġlu biex ma tistax issir l-irtirata u Clairmont b'il Bormlisi ħabat għa't-Toroc u rebaħ. F'it-30 Mustafà raġa ħabat b'ħiltu collha għal l-Isla, darbuħ u ūara taktigħa kaūūija dakk ir-ritirata. L-agħda tala għal l-Imdina, sab ir-Rabat vojt, il canuni ta'l Imdina bdeū jisparaū fuku; kata kalbu, raġġa il cullħadd l-ura u mar chiel u rakad il Buschett. L-agħda ħarget ūarajh il Cavallerija tagħna, katlitlu tlietin u chellu jaħrab lejn il Marsa. F'it-3 ta' settembru Mustafà u Pialì tellgħu żeūġ torrijiet ta'l injam oħra iżda tagħna għamluhomlhom lakx. Mustafà gebbeb leħitu u tagħna daruħ b'it-tisfir !

Fl-4 ta' Settembru iffaċċat il flotta ta' Don Garzia. Pialì ħareġ għalih iżda ma sabux billi poġġa imħabba f'il maltemp. Hassan, lejliet il Vittorja, ħabat għal l-Isla bl-aħrax b'5,000 ruħ iżda ūara ftit siegħat it-Toroc tfixclu u telku collox bħal mibluha. Garzia chien niżżel in-nies il Mellieħa: 60 xini b'10,000 suldat u 200 Cavalieri.

Mustafà ordna li cullħadd jaħrab ħin bla ūakt.

Sebaħ is-Sibt, IT-TMIENJA TA' SETTEMBRU, u l-istandard tar-Reliġjon raġa tala fuk Sant'Jermu, u tagħna b'il palm u iż-żebbuġ f'idejhom, kalb ferħ l-actar cbir għajjtu : —

VITTORJA !!!

u tcanta it-*Te Deum*.

Mustafà raġa bdielu milli għamel; niżel b'sittax il elf ruħ, ħarak u ħarbat H'Attard u tala għal l-Imdina. Tagħna ħargu għalihom u taūħom taptipa seūūa li chellhom ijdaūūru denbhom kalb it-tisfir. Il Cavallerija lakgħithom u bdiet tħarbat chemm Toroc sabet. Mustafà darbtejn ūaka minn fuk iż-żiemel sa chemm fl-aħħar ħarab lejn S. Paūl-il-Baħar fejn chien hemm jistenniħ b'il flotta Pialì. Tilef d'id-darba 3,000 oħra; minn tagħna mietu ftit ūisk. F'il 11 ta' Settembru il Flotta Tor-

ca telket lejn il Lvant mnejn giet u tagħna collha ferħana għajjtu:—

VITTORJA!!!

F'dan l-Assedju it-Toroc tilfu 20,000 ruħ; tagħna 9,000 minnhom 3,000 gŭerrieri u l-oħrajn nisa, tfal u xjuħ.

Patri Robert d'Evoli, il Capuċċin li tant ħabrec fl-assedju, għamel priedca sabiħa li biha kankal kalb cullħadd u semma il Birgu CITTA' VITTORIOSA (Rebbieħa) u l-Isla CITTA' INVITTA (li ma intrebħetx).

Meta Mustafà resak cutu cutu kuddiem l-imbergħen Soliman dan kallu:— *«Ix-xabla tiegħi tisŭa iżda meta tcun f'idejja.»*

Il Capitlu General ta'l Ordni kal li f'it 8 TA' SETTEMBRU ta' cull sena għanda tibka titfaccar dina il

CBIRA VITTORJA

bi priedca, festa, processjoni, tiġrija, ġostra u xalar ieħor u li għandhom ijżeŭŭġu sitt xebbiet b'ħamsin scut dota cull ŭaħda.

B'tifchira ta' dina ir-rebħa il G. M. Perellos, mija u erbgħin sena ŭara, ŭakkaf f'nofs il Pjazza ta'l Birgu l-istatŭa ta'l Vittorja.

L-Eŭropa ferħet collha. Is-Sultan Filippu ta' Spanja bagħat lil La Vallette ix-xabla b'pum ta'd-deheb tiegħu; il Papa Piu Erbgħa bagħatlu il Cappell ta' Cardinal: ma riedux. Garzia tcheċċa minn Viċirè. La Vallette ried jitlak Malta għal collox u jmur Skallija. Filippu u il Papa ma riedux u bagħtulu il flus biex ijseŭŭi collox. Gie Laparelli u imbeda il bini ta'l Belt Valletta.

* * *

Min hu dac il Malti bla kalb li kara dana il ftit cliem u ma ħassux jintela b'il ferħ u b'il kima għal ħila tant cbira u ta'l għageb li ŭreŭ missierijietna biex rebħu u rifsu taħt riglejhom il ħruxija ta'n-Nofs-Kamar?

Ninżlu mela għa'r-rcopptejna u nicsu b'id-dmugħ u b'il beŭs kbarhom u inbiercu għamilhom ħalli forsi dana jkanklilna ftit klubna bl-imħabba lejn d'il Gżira li huma fdeŭ b'il għaziż demmhom u ħalli jfaccarna dejjem li IL GHAKDA F'IL FEHMA TA'L POPLU DEJJEM REBHET IL KAŬŬA.

IS-SAHHAR FALZUN.

(Jissocta minn numru ta' kabel)

«Ŭara li Colina ħaslitlu ŭiċċu bl'ilma u il ħall-il-ŭard Paŭlu stejken u x'ħin ra iddur bih lil Colina ħabat sejjer jarga jonfor; iżda dina ħaditu b'il ħleŭŭa u hu billi chien ijħobbħa ħafna u raha b'ŭiċċha collu mżelleġ b'id-dmugħ u donnha miblugħa gietu ħniena minnha, stabar, u meta talbitu għa'r-rcopptejha b'il ħniena ŭiegħidha li ħadd ma għandu jcun jaf b'xejn b'dac li għadda biss kalla li għal ħaġa ŭaħda ma jorbotx il chelma tiegħu ta' fizzjal malti: li hu malli jkum ma jtertakx cbejjeċ il gisem mokżież ta' dac l'irsir torc li ŭara li gie mifdi u mizmum bħal ŭieħed ta'd-dar chellu il ħila jtajjar il dic ix-xbejba sajja u bla għakal u b'hecc igħarrafu il ħena ta' kalbu u tir ħajjtu collha.

«Colina ma setgħetx tnaffru, ma ŭiegbet xejn u inxteħtet tibchi ħdejh fuk siggu ta'l brazzi.

«Ħasan, li meta rah jistejken tŭarrab m'il camra, chif talbitu Colina, sama dac il cliem chiefer li kallha Calavà minn ŭara il bieb fejn chien ŭiekaf donnu ŭaħda minn daŭc l-istatŭi ta'l gebel li chien hemm ħdejh, karmeċ snienu, għakkad il ponn u kalbu tatu li jidħol biex jitħallas ta' dac li chien kiegħed ijgħid Paŭlu contra tiegħu; iżda l-imħabba cbira lejn Colina żammitu billi ma riedx ijgħalliha actar u jcabbar iżjed il biċċa u billi minn ŭakt għal l-ieħor chienu kiegħdin jistenneŭ l'is-Sinjura Enzjona tielgħa it-taraġ, imħassbin collha chif chienet sejjra tifhem dic il praspura cherha.

«Ħasan ħass ucoll li bejnu u bejn Paŭlu Calavà chienet sejjra tibda gŭerra ħarxa biex jaraŭ min chien sejjer jirbaħ il Colina, u fehem li jecc collox chien ijgħin lil Paŭlu; collox u cullħadd, barra minn Colina, chien ijcun contra tiegħu u li malli jarfa ftit il għalla jigi imcheċċi minn dic id-dar għal dejjem bla ma jħalluh katt iżjed jersak lejn Colina. Chien jaf ucoll x'ijsarraf Ġanni missierha u li ma l-eŭŭel tarf ta' chelma li chienu jżerżkulu bla telf ta' żmien xejn chien jaf chif ijŭarrbu minn nofs għal dejjem billi jorbotlu mażżra ma' għonku u jagħlef il ħut bih minn fuk ix-xini tiegħu bħal ma għamel chemm il darba meta xi ħadd m'il irsiera tiegħu ħabat biss jarfa għal darbtejn għajnejh lejh.

«Daŭna il ħafna ħsiebijiet suŭed, li chienu actarx kiegħdin ijdallmu ucoll il moħħ ta'l imsejcna Colina, cheffnulu kalbu u f'il ħin li ħass bħal għokda dmugħ tielgħa għal grieżmu inxteħet b'il kiegħda f'il-loġġa fuk il pultruna li minn fukha Colina ftit kabel tatu l-eŭŭel beŭsiet ta' imħabba, ħeba ŭiċċu bejn idejh u imgħargħar chif chien f'dac in-nichet collu infexx jibchi bla ma jinstama.»

* * *

Meta Patri Damjan nasal haŭn b'il ġrajja tiegħu l-ajc tectec ma'l bieb ta'ċ-cella u kallu li f'il cnisja chien hemm il Barunissa D'Alagona li riedet tchellmu fuk ħaġa ta' ħtieġa; u x'ħin Patri Damjan daŭŭar għajnejh fuk Ħamid rah isfar bħal karsa ta'x-xama u b'ŭiċċu imxarrab b'id-dmugħ. Ra li dac il għaŭġ collu li għaddeŭ minnu Ħasan u Colina, għal l-imħabba tagħhom, chien kiegħed jagħsarlu kalbu u jfaccru f'dac l-imrar collu li hu chien ġarrab għal l-imsejcna Carmena; u għalhecc ŭiegeb lil l-ajc li dlonc ijcun magħha u lil Ħamid kallu li għal dic inhar aħjar jiekfu u jcomplu ftit ieħor l-agħda f'il għodu ŭara il kuddiesa.

Għad li Ħamid chellu mitt sena li jcun jaf seŭŭa minn għankudha dic il ġrajja ta'l bichi collha, iżda ħassu jistriħ meta Patri Damjan kallu hecc għaliex chien kiegħed jibża li minn ŭakt għal l-ieħor, b'l ugiegħ ta' kalb li chien kiegħed ijġarrab, jinxteħet minn tulu jolfok u jatih xi katgħa seŭŭa.

Kam, bies id Patri Damjan bi ħrara cbira, iżżih ħajr ħafna għal dac li chien kiegħed jagħmel miegħu u ħareġ m'il Cunvent donnu ras maktugħa. Ommu Colina chienet il ħsieb u ix-xbiha li issa imleŭlu moħħu u minn mindu sar jaf chemm xorbot imrar u chemm chienet taf tħobb ingibed bla tarf lejha. Għalhecc kabel gibed lejn l-Imdina, niżel sa'l Għar, inxteħet għ'ar-rcopptejh kuddiem dic il Madonna li hi chienet tant tħobb u talab b'chemm sab ħrara f'fommu u setgħa f'kalbu għaliha biex Alla jcollu ħniena minn ruħha jecc chienet kiegħda tbati. Patri Damjan rah tiela m'il Għar u ħiereġ m'il Cnisja għad li moħħu chien collu f'dac li chienet kiegħda tgħidlu il Barunissa D'Alagona, u feraħ bla tarf meta ra li dac il cliem tiegħu mess kalb Ħamid u ressku lejn il Madonna.

(Jissocta.)

TRIDU TFIEKU MALAJR?

Morru f'id-**Dar ta'l Cura** ta'l imfaħħar

Prof: ERNESTU PICONE

ta' Serkusa, fi Skallija, fejn ijsiru operazzjonijiet ta' chirurgija, ta' ostetriċja, ta' ginecologija u ta'l għajnejn, b'ħeffa, b'rekka u bi prezzijiet moderati li cullħadd ħareġ cuntent minnhom.

Min jinfetak, jeŭ ijcollu il mard ta'l ħagra, jeŭ mardijiet ta'l ġuf, ta'l istonku, ta'l fŭied, ta'l clieŭi u mardijiet oħrajn, l-isbaħ li jagħmel hu li jakbeż sa hemm fejn ijsib cull cumdità u jonfok ftit.

BRITANNIA

STABILIMENT G'DID

Ta' Ferramenti, Ghodod, Huejjeg ta' Chimica u Fotografija, Zebgha, &ec.

BRITANNIA

BRITANNIA

INJAM

ta'l aħmar, ta'l abjat, u ta'l caŭba.
Collox m'il irħas u m'il aħjar.

BRITANNIA

L=OSSIGENU

Li illum hu tant użat f'il mard, dari chien ijsir fl-ispiżżeriji m'il ispiżżjari stess; iżda sabu li ma chienx joħroġ pur b'iż-żejjed u għalhecc ma chienx jagħmel dac il gid collu li chien ijmissu. Illum it-tifel ta'l Prof: Leube ta'l Germanja (dac li ipprepara l-arja liqŭida) sab chif minn dina l-arja liqŭida joħroġ l-

OSSIGENU PURISSIMU

u saret soċjetà għal dina il ħaġa li kiegħda tforni lill ispiżżjari ma'd-dinja collha b'dana ir-rimedju tant ta' ħtieġa.

HAUN MALTA

ma nafux li għandu minnu ħlief

l-Ispizzjar ALFREDO CUMBO

Ta' Strada Rjali (kuddiem il Club) il Belt.

u għalhecc cull min ijcollu bżonn ta' dana l-ossigenu pur f'loc li jokgħod jistenna li jlestuhulu fi spiżżeriji oħra jsibu lest għand is-Sur Cumbo pur u bi prezz moderat ħafna.

Is=Sur Raff: Bonello

TA' STRADA LEVANTE, 131, IL BELT

(Hdejn il Cnisja ta' Sta. Lucija)

għandu għal bejh cull xorta ta' ħġieġ, żebgħa, żjut, imsiemer, għodod, ħŭejjeġ ta's-Sanità, ta' gass, fornimenti ta't-tŭiebet, lampi ta'l pitrolju li jixilgħu b'il matel b'daŭl kaŭŭi u sabiħ ŭisk u ħafna ħŭejjeġ oħra bħal daŭn ta'l aħjar qŭalità u bi prezzijiet m'il orħos. Ippruvaŭ biex taraŭ chif toħorġu cuntenti sgur.

INVENZJONI FAMUSA

li sgur dic li għamlu dan l-aħħar billi sabu ħaġa li tiffranca m'hux biss xogħol u żmien iżda flus ucoll u taħbit f'il ħasil.

Mela biex tiffrancaŭ ix-xogħol u l-għeric

UZAU "IR-RUBNIT,"

Biex tiffrancaŭ is-sapun għaliex taħlu ftit

UZAU "IR-RUBNIT,"

Biex ma tħallsux ħassiela u ma taħlux ħafna żmien

UZAU "IR-RUBNIT"

li jinbiegħ il Belt għand ir-Sur WAGNER, ta' Strada Zaccaria u T'as-Sliema għand il « BRITANNIA » ta' Sda. it-Torri.

Min hu marid bi-ANEMIJA (nakar ta'd-demm) u jrid ijfiek f'GHOXRIN ġurnata jieħu

L' ELIXIR

TA' S. VINCENS DE PAOLI

Is-Sur G. Muscat ŭara għaxar snin ugiegħ ta' ras kaŭŭi bla ma sata jfejku b'xejn ma't-tielet flixcun għaddielu collox. Is-Sur Rinaldu Perini ucoll fejjak l-ibnu, ma't-tieni flixcun, minn anemija kaŭŭija. Daŭna is-sinjuri ucoll li sejrin insemmu ippruvaŭh fukhom stess jeŭ fuk xi ħadd ieħor u ħargu jiftaħru: Dr: Edward L. Vella; Dr: Paolo Sammut (Sliema); Prof: Dr: C. Sammut; Prof: Dr: G. O. Galea; Farm: C. Arpa; Farm: G. Gili; Prof: Dr: S. Grech; Onor: Dr: A. Pullicino; Dr: L. Albanese; Negte: G. Tagliaferro; G. Sultana; Ant: Diacono; Avv: Francesco Cardona u ħafna oħrajn.

Jinbiegħ fl-ispiżżerija ta't-Tabib

FABRIZ BORG.—Il Belt.

267, STRADA REALE.

IS=SECLU TA'N=NERVI.

Hecc sejjaħ is-seclu tagħna il għaref Prof: u Senatur Mantegazza, u b'ir-raġun collu għaliex il-lum ma haŭn ħadd li ma hux maħsus b'in-nervi u l-actar b'il misħuta

NEVRASTENIJA

li kiegħda iġġorr nies il Manicomju gozz, gozz. Għalhecc l-aħjar tobba kiegħdin jitħabtu biex ijsibu cura seŭŭa għal dina il marda għaliex tcun ta' gid bla tarf. Ħafna ippruvaŭ iżda ħadd ma irnexxa daks il għaref u imfaħħar

Prof: DE GIOVANNI ta' PADOVA.

li ŭara studju cbir sab il famus

ANTINEVROTICU

li kiegħed ijfejjak jeŭ jagħmel il gid lil cull min jużah.

F'Malta dan ijbigħu

l-Ispizzjar ALFREDU CUMBO

TA' STRADA RJALI, TA'L BELT

IPPRUVAŬH GHALIEX MA JIBDIELCOMX!

FLUS! FLUS! FLUS!

Min ijrid jixtri jeŭ ijbigħ titoli b'il premju jeŭ bl-imgħax, u l-actar ta'l **Ferrovia Turchia Europea, Credit Foncier, Croce Rossa** u oħrajn ijmur għand is-**Sur C. Bornaccini, Strada Forni, Nru. 87, il Belt**, cull jum barra m'il festi u il ħdud, m'it-tmienja sa nofsinhar fejn jista jieħu ŭcoll cull informazzjoni oħra.

SNIEN! SNIEN! SNIEN!

Il Chirurgu-Dentista Alfonso Urso resak b'id-dar tiegħu actar l-isfel f'il Pjazza ta' Raħal Gdid u għalhecc issa jokgħod seŭŭa seŭ kuddiem il għajn. Cull min ijfittxu għal kliegħ jeŭ għa'x-xogħol ta's-snien barranin, li għalihom hu tant imfaħħar, ijsibu ŭara nofs inhar dejjem id-dar.

Jecc tippruvau darba il

CAFE'

MITHUN

TA'

C. CAMILLERI & SONS

ta'l English Confectionery

ta' Strada Mercanti numri 51 u 196, il Belt

TERG'GHU SGUR.

Tè Ta Ceylon 'MARAVILLA'

IPPREMJAT B'GHAXAR MIDALJI

TAD-DEHEB

GHAL

KAUUA IT-TOGHMA U IS-SAFA TIEGHU

JINBIEGH 1/6 & 1/8 IR-RATAL

GHAND L'AGENTI F'MALTA

C. CAMILLERI & SONS

50 STR. MERCANTI IL BELT

CAMPIUNI TA DAN IT-TÈ JINTGHATAU B'XEIN.

BL. BY FORMOSA.

In-"Nahla" tistampa ruhha fl-Istamperija "EMPIRE PRESS" ta's-Sur Critien fi Strada Magazzini, Nru. 8, il Furjana fejn ijsir ucoll cull xorta ta' xoghol ta' stampa b'ir-rekka collha u bi prezzijiet irhas ferm.